

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

# Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, [www.reprorecht.nl](http://www.reprorecht.nl)) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, [www.cedar.nl/pro](http://www.cedar.nl/pro)).

*No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.*

[info@boomamsterdam.nl](mailto:info@boomamsterdam.nl)  
[www.boomuitgeversamsterdam.nl](http://www.boomuitgeversamsterdam.nl)

disciplines bedienen van termen die zijn ontleend aan andere vakgebieden. Dat lijkt haar kwalijk te worden genomen en wordt aangeduid als onwetenschappelijk en zelfs misleidend, zoals dat is gedaan in *Le livre noir de la Psychanalyse* (Meyer 2005). Iedere discipline ontleent woorden of samenstellingen van woorden aan andere domeinen van het leven. Dat de psychoanalyse als jonge wetenschap van de mens dat ook doet maakt haar daarom nog niet minderwaardig of onwetenschappelijk. In de context van de psychoanalytische theorie krijgen leenwoorden een andere waarde en betekenis. De «onbegrijpelijke zinnen» van De Kesel waar Heertje het over heeft, zijn voor mij verhelderend, terwijl ik mij heel goed realiseer dat het voor buitenstaanders een andere waarde heeft en misschien wel klinkklare onzin behelst. Het gaat daarbij om het beschrijven van verschijnselen die zich in de geschiedenis voor het eerst voordoen als probleem. Wat is en hoe werkt het bewustzijn? Dat daarbij gebruik wordt gemaakt van begrippen als «transcendentie», een andere «Schauplatz» en «lustwinst», lijkt mij legitiem.

De psychoanalyse genereert een theorie over het subject waarin het lustprincipe een belangrijke plaats vervult. De lotgevallen van de driften beschrijven in economische termen is niet per se noodzakelijk maar kan wel illustratief zijn, behalve dan voor Arnold Heertje, want die heeft nu wel wat anders aan zijn kop.

De discussie over wetenschappelijkheid is nog lang niet uitgewoed. Wie of wat maakt uit of iets wetenschappelijk vaststaat? Is dat het object van onderzoek of de methode die wordt toegepast, of beide? Alle wetenschappelijk methoden hebben hun onzekerheidsfactor en dat heeft misschien wel te maken met de fundamentele onmogelijkheid tussen woord en ding (cf. Foucault 1966) een theorie te plaatsen die de werkelijkheid geheel dekt. Dat geldt voor zowel de natuurwetenschappen als de menswetenschappen. Het criterium voor wetenschappelijkheid mag natuurlijk niet zijn dat

Arnold Heertje het discours van De Kesel niet begrijpt. Naarmate de afstand tussen woord en ding groter wordt is de relatie tussen beide losser, waarmee de potentie van en de noodzakelijkheid om te duiden toenemen, en daar schuilt juist de kracht van de psychoanalyse.

Uitwisseling van gedachten met vertegenwoordigers van andere disciplines is in mijn ogen heel nuttig, maar wanneer er totaal onbegrip heerst, is dat alleen maar potsierlijk.

#### Literatuur

FOUCAULT, M. (1966). *Les mots et les choses*.

Parijs: Gallimard.

MEYER, C. (RED.) (2005). *Le livre noir de la Psychanalyse*. Parijs: Les Arènes.

## Antwoord op de reactie van Jos de Kroon

ARNOLD HEERTJE

In het voetspoor van De Kesel heeft De Kroon veel woorden nodig om tot het inzicht te komen dat het betoog van De Kesel voor buitenstaanders «klinkklare onzin behelst». De interactie tussen uiteenlopende gebieden van wetenschap is praktisch onmogelijk indien beoefenaren van wetenschap wordt toegestaan jegens derden uitspraken te doen die klinkklare onzin behelzen. Er moge sprake zijn van een grote verscheidenheid aan wetenschappen, de eenheid in verscheidenheid manifesteert zich in aanvaarden van de regels van de logica en universele methodologische gezichtspunten. De psychoanalyse bewijst zichzelf geen dienst door à la De Kroon het uitdragen van onzin tot een respectabele norm te verheffen. Aan dit inzicht is mijn persoonlijke rol ondergeschikt. De economie als wetenschap heeft geen moeite met het ontlenen van psychoanalytische termen aan de economie. Enig begrip van de betekenis van de economische terminologie is

echter geboden voor een zinvolle discussie. Aan dit begrip ontbreekt het bij De Kesel en De Kroon. Het beschrijven van lotgeval-  
len van driften in economische termen is logisch beschouwd een omgekeerde operatie die De Kroon niet als zodanig onderkent. Kortom, verwarring alom. Voor mij als

buitenstaander is de troost dat zodoende geen afbreuk wordt gedaan aan het geniale van het werk van Freud, om maar te zwijgen over het genie van Einstein, wiens inzichten over de snelheid van het licht — anders dan De Kroon meent — niet zijn aangetast door recente meetfouten.

### *In memoriam*

Op 31 juli jongstleden is overleden Wilfred Oranje (Haarlem 1951 — Amsterdam 2011), de excellente Freud-vertaler en de bezorger van de Freud-editie *Werken*, Boom, Amsterdam 2006. Hij was een eminent representant van de Verlichting.

Praten met Wilfred was voor mij een genoegen: van zijn eruditie stak ik altijd wat op en zijn vileine typeringen van mensen waren vaak hilarisch. Zijn weerbarstige haar en zijn vertrouwde shagje staan me helder voor ogen.

In de werkgroep voor de nieuwe Freud-uitgave *Werken* kwamen wij elkaar tegen. Walter Schönau, met echtgenote, deed het register, ik zorgde voor Lexicon en de lijst van brievenuitgaven; Petra Kaas was de persoon van de concordanties en de perfecte technische uitvoering, René van der Vooren stond voor de vormgeving; Wilfred Oranje was als vertaler en bezorger van de editie verantwoordelijk voor het geheel, naast de uitgever Elsbeth Greven. Wilfred bleek daar behoorlijk streng, kritisch en fel bij geschillen. *Werken* werd de beste Freud-uitgave mij bekend. Wilfred stak de draak met zijn ridderschap (‘Breng de ridder zijn paard’), maar was er verguld mee. Hij stierf te jong en velen zullen hem missen, vooral zijn vrouw en zijn drie zonen. Ik denk aan hem met plezier en groot respect. Om een beeld te krijgen van zijn vele vertaalwerk zie: [http://nl.wikipedia.org/wiki/Wilfred\\_Oranje](http://nl.wikipedia.org/wiki/Wilfred_Oranje).

*Harry Stroeken*